

Lichocka, Halina

Komitet Historii Nauki i Techniki PAN. Informacje o działalności w 2003 r.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 49/2, 215-224

2004

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tut dotychczasowych uprawnień. Innym niekorzystnym zjawiskiem jest niska liczebność w grupie asystentów (4 osoby). Wskazane byłoby dodatkowe zatrudnienie nowych pracowników rokujących nadzieję na dalszy rozwój w ramach uprawianych w Instytucie dyscyplin badawczych lub inicjujących nowe dyscypliny. W tej ostatniej sprawie głos znaczący powinien należeć – według Komisji – zwłaszcza do tych wszystkich pracowników, którzy pełnią kierownicze funkcje w ramach IHN PAN.

Komisja ds. oceny pracowników IHN PAN przedkłada Radzie Naukowej IHN PAN niniejszą informację.

Warszawa, 12 lutego 2004 r.

Członkowie Komisji:
K. Bartnicka, Barbara Kuźnicka,
S. Zamecki, J. Miąso

KOMITET HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN Informacje o działalności w 2003 r.

Komitet Historii Nauki i Techniki PAN, wyłoniony w rezultacie wyborów na kadencję 2003–2006, które odbyły się w maju 2003 r., ukonstytuował się w czerwcu tegoż roku i na swoim pierwszym posiedzeniu plenarnym powołał jednogłośnie (w głosowaniu tajnym) prof. dr hab. Irenę Stasiewicz-Jasiukową na funkcję Przewodniczącej. Komitet Historii Nauki i Techniki PAN został mianowany Komitetem Narodowym do spraw współpracy z Międzynarodową Unią Historii i Filozofii Nauki (IUHPS), Sekcja Historii Nauki. Przewodnicząca – prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa weszła w skład Komitetu Narodowego do Spraw Współpracy z Międzynarodową Radą Nauki (ICSU) przy Prezydium PAN.

I. SKŁAD KOMITETU

W roku rozpoczynającym kadencję skład Komitetu był następujący:

prof. dr hab. *Andrzej Abramowicz*; historia archeologii; Łódź
prof. dr hab. *Stanisław Alexandrowicz*; historia kartografii; Toruń
prof. dr hab. *Irena Bajerowa*; historia językoznawstwa; Kraków
prof. dr hab. *Andrzej Bielski*; historia fizyki; Toruń
prof. dr hab. med. *Tadeusz Brzeziński*; historia medycyny; Szczecin
ks. prof. dr hab. *Roman Darowski*; historia filozofii człowieka; Kraków
prof. dr hab. *Roman Duda*; historia matematyki; Wrocław
prof. dr hab. *Julian Dybiec*; historia oświaty i nauki; Kraków

- prof. dr hab. *Ryszard Ergetowski*; historia nauki; Wrocław
doc. dr hab. *Wanda Grębecka*; historia nauk przyrodniczych; Warszawa
ks. prof. dr hab. *Ludwik Grzebień*; historia nauki; Kraków
prof. dr hab. *Józef Hurwic*; historia chemii; Marsylia (Francja)
doc. dr *Krzysztof Jakubowski*; historia nauk o ziemi; Warszawa
inż. *Jerzy Jasiuk*; historia techniki; Warszawa
prof. dr hab. *Antoni Jodłowski*; historia techniki; Wieliczka
prof. dr hab. *Wiesław Kamiński*; historia fizyki; Lublin
dr hab. *Antoni Kuczyński*; historia etnografii; Wrocław
doc. dr hab. *Halina Lichocka*; historia chemii i farmacji; Warszawa
prof. dr hab. med. *Janusz Limon*; historia medycyny; Gdańsk
dr *Jerzy Litwin*; historia techniki; Gdańsk
prof. dr hab. *Tomasz Majewski*; historia biologii; Warszawa
prof. dr hab. med. *Roman Meissner*; historia medycyny; Poznań
prof. dr hab. *Roman Mierzecki*; historia chemii; Warszawa
prof. dr hab. *Lech Mokrzecki*; historia nauki i wychowania; Gdańsk
prof. dr hab. *Roman Murawski*; historia logiki; Poznań
prof. dr hab. *Tadeusz M. Nowak*; historia techniki; Warszawa
prof. inż. *Michał Odlanicki-Poczobutt*; historia geodezji; Kraków
prof. dr hab. *Bolesław Orłowski*; historia techniki; Warszawa
dr *Zofia Pawlikowska-Brożek*; historia matematyki; Kraków
prof. dr hab. *Jerzy Pawłowski*; historia zoologii; Kraków
prof. dr hab. *Konrad Rudnicki*; historia astronomii; Kraków
prof. dr hab. med. *Edward Rużyłło*; historia medycyny; Warszawa
prof. dr hab. *Irena Stasiewicz-Jasiukowa*; historia nauk społecznych; historia kultury; Warszawa
prof. dr hab. *Bronisław Średniawa*; historia fizyki; Kraków
prof. dr hab. *Karolina Targosz*; historia nauki i kultury; Kraków
prof. dr hab. *Ryszard Wołoszyński*; historia nauki i oświaty; Warszawa
prof. dr hab. *Zbigniew J. Wójcik*; historia nauk o ziemi, Warszawa
prof. dr hab. *Andrzej Wyczański*; nauki historyczne; Warszawa
doc. dr hab. *Leszek Zasztowt*; historia oświaty i nauki; Warszawa
prof. dr hab. *Alicja Zemanek*; historia botaniki; Kraków

Łącznie Komitet Historii Nauki i Techniki PAN liczy 40 członków, w tym pracowników jednostek PAN – 16 osób; szkół wyższych – 20 osób; innych placówek (muzea) – 4 osoby.

II. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACYJNA

II.1. Zebrania plenarne:

Zgodnie z przyjętą od lat tradycją zebrania plenarne KHNiT PAN składają się z dwóch części: naukowej i organizacyjnej. Sesja przedpołudniowa ma charakter konferencji naukowej z udziałem gości zapraszanych z różnych ośrodków naukowych w kraju, dlatego też ten kierunek działalności zostanie omówiony w punkcie dotyczącym konferencji. Sesja popołudniowa natomiast stanowi zebranie poświęcone sprawom organizacyjnym Komitetu.

- a. Pierwsze zebranie nowo-wybranego Komitetu, które zorganizował i poprowadził Przewodniczący Wydziału I Nauk Społecznych Polskiej Akademii Nauk – prof. dr hab. Henryk Samsonowicz, odbyło się dnia 4 czerwca 2003 r. Było poświęcone wyborom Przewodniczącego i Prezydium Komitetu, a także uzupełnieniu składu o doproszonych wybitnych specjalistów, reprezentujących różne dziedziny historii nauki.
- b. Posiedzenie plenarne w dniu 30 września zdominowała sprawa utworzenia Komisji specjalistycznych i wyboru przewodniczących tych Komisji. Wzorem lat ubiegłych powołano 6 Komisji kontynuujących prace poprzednich kadencji i zaproponowano dodatkowo Interdyscyplinarną Komisję Polsko-Szkocką, która miałaby się zajmować losami absolwentów (w szczególności lekarzy) polskiego uniwersytetu, funkcjonującego w Edynburgu w latach II wojny światowej. Jednym z lekarzy związanych z tą uczelnią jest członek Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN – prof. dr hab. Edward Rużyło, któremu zaproponowano objęcie funkcji przewodniczącego Komisji Polska – Szkocja. Profesor odmówił, deklarując wszakże pomoc i współpracę. W tej sytuacji decyzję o powołaniu Komisji odłożono na późniejsze posiedzenia. Drugim tematem tego zebrania były plany naukowo-organizacyjne i budżet Komitetu w roku akademickim 2003/2004. Na zakończenie, na wniosek przewodniczącej – prof. dr hab. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej, Komitet nominował do Nagrody Wydziału I Nauk Społecznych PAN z zakresu historii kultury w roku 2003 wybitne dzieło Andrzeja Grabskiego: *Dzieje historiografii*. Rzecz ukazała się w 2003 r., już po śmierci autora. Do stosownego wniosku Komitet dołączył recenzje tej pracy, których autorami byli: historyk prof. dr hab. Andrzej Wierzbicki oraz historyk historiografii – prof. dr hab. Rafał Sobiecki. Ze strony Komitetu dwie dodatkowe recenzje napisali prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa i prof. Tadeusz M. Nowak.
- c. Podczas posiedzenia plenarnego, które odbyło się dnia 2 grudnia prof. Irena Stasiewicz-Jasiukowa przedstawiła relację ze spotkania przewodniczących Komitetów PAN z władzami Akademii. W dyskusji, jaka się wywiązała po tej relacji poruszano następujące zagadnienia:

- Zgodnie z sugestią wysuniętą przez Prezesa PAN, każdy Komitet powinien wytypować 10 najwybitniejszych uczonych w swojej dziedzinie. Sugestię tę KHNiT uznał za trudną do wykonania i konfliktogenną;
- Przystaje wychodzić „Nauka Polska”. Zamiast tego czasopisma będzie wydawana „Academia” – kwartalnik w języku angielskim, pod red. prof. dr hab. Jana Strelaua. „Academia” będzie pismem popularno-naukowym, promującym wiedzę o Polskiej Akademii Nauk i o badaniach naukowych prowadzonych w placówkach PAN. W dyskusji wysunięto postulat, aby publikowane w języku angielskim artykuły miały polskie streszczenia (prof. dr hab. Irena Bajerowa);
- Dokonano oceny polskich czasopism naukowych na podstawie opinii wyrażonych przez właściwe dla każdej specjalności Komitety. Komitet Historii Nauki i Techniki PAN pozytywnie wyróżnił „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” oraz „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny”. W rezultacie rankingu przeprowadzonego przez Wydział I PAN wszystkie trzy tytuły znalazły się na liście czasopism „punktowanych”. W dyskusji prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa wyraziła żal, że „Analecta” i „Archiwum” zostały umieszczone na liście „C”, co dla tych pism jest krzywdzące.
- Nominowane przez KHNiT PAN do Nagrody Wydziału I Nauk Społecznych PAN dzieło A. Grabskiego: *Dzieje historiografii* zostało zarekomendowane do Nagrody Fundacji Nauki Polskiej. W dyskusji prof. dr hab. Tadeusz Nowak zauważył, że to dzieło powinno zostać przełożone na obce języki, ponieważ wcześniejsza praca dotycząca historiografii powszechnej ukazała się zagranicą aż kilkadziesiąt lat temu.

W dalszej części posiedzenia poruszano m. in. sprawy dotyczące współpracy KHNiT z organizacjami międzynarodowymi, w tym przede wszystkim z Międzynarodową Unią Historii i Filozofii Nauki (IUHPS), o czym mówił prof. dr hab. Roman Duda – członek Prezydium IUHPS.

II.2. Posiedzenia Prezydium Komitetu

W składzie nowego Prezydium KHNiT PAN reprezentowane są niemal wszystkie dyscypliny historii nauki, objęte działalnością Komitetu. Do Prezydium wchodzi: prof. dr hab. Irena Stasiewicz-Jasiukowa – przewodnicząca, prof. dr hab. Roman Duda – wiceprzewodniczący, prof. dr hab. Tadeusz M. Nowak – wiceprzewodniczący, doc. dr hab. Halina Lichočka – sekretarz naukowy oraz członkowie – prof. dr hab. Tomasz Majewski, prof. dr hab. Roman Meissner, prof. dr hab. Konrad Rudnicki. W minionym półroczu Prezydium odbyło jedno posiedzenie (dnia 30 IX 2003). Omawiana była kwestia powołania lub rozwiązania Komisji Polsko-Szkockiej i ustalono, że Prezydium przekaże tę

sprawę do konsultacji historykom medycyny. Zdecydowano, że ze względów budżetowych Komisje mogą organizować nie więcej niż dwa posiedzenia rocznie. Dyskutowano na temat programu naukowego planowanej sesji wyjazdowej na Polesie Lubelskie. Na zakończenie prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa przedstawiła stan zaawansowania prac autorskich i redakcyjnych, związanych z przygotowaniem do druku pracy zbiorowej: *Wkład jezuitów do nauki i kultury w Rzeczpospolitej Obojga Narodów i pod zaborami*. Prof. dr hab. S.J. Ludwik Grzebień zapewnił, iż dzieło to zostanie wydane nakładem krakowskiego „Ignatianum” w 2004 r., dlatego też całość przygotowanego do druku tekstu powinna zostać przekazana wydawnictwu do końca I kwartału 2004.

II. 3. Struktura Komitetu

W skład Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN wchodzi następujące Komisje:

- Komisja Historii Nauk Społecznych. Przewodniczący: prof. dr hab. Lech Mokrzecki
- Komisja Historii Nauk Przyrodniczych. Przewodniczący: prof. dr hab. Tomasz Majewski
- Komisja Historii Nauk Medycznych. Przewodniczący: prof. dr hab. med. Tadeusz Brzeziński
- Komisja Historii Nauk Ścisłych złożona z dwóch podkomisji: Podkomisja Historii Nauk Matematyczno-Astronomicznych (przewodnicząca – dr Zofia Pawlikowska-Brożek); Podkomisja Historii Nauk Fizyczno-Chemicznych (przewodniczący – prof. dr hab. Roman Mierzecki)
- Komisja Historii Techniki. Przewodniczący: inż. Jerzy Jasiuk
- Interdyscyplinarna Komisja Badań nad Historią Syberii. Przewodniczący: prof. dr hab. Zbigniew Wójcik.

III. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

III. 1. Konferencje i działalność upowszechnieniowa:

III.1. 1. Konferencje naukowe zorganizowane lub współorganizowane przez Komitet:

- a. *Czy zmierzchni osobowości w XXI wieku?* Konferencja odbyła się w Muzeum Techniki w Warszawie w dniu 30 września 2003., zorganizowana przez KHNiT PAN, połączona z zebraniem plenarnym (jako sesja przedpołudniowa). Współorganizatorem było Muzeum Techniki, które udostępniło salę i zapewniło obsługę techniczną. W obradach wzięło udział około

- 50 osób, wygłoszono następujące referaty: prof. dr hab. med. Roman Meissner – *Siła osobowości lekarza w przekroju historycznym (na podstawie wybranych przykładów)*; prof. dr hab. med. Edward Rużyło – *Rola siły osobowości człowieka*; prof. dr hab. med. Tadeusz Brzeziński przedstawił koreferat – *Zarys historyczny wpływu osobowości lekarza na pacjenta i pomyślność leczenia*. Koszty poniesione przez Komitet wynosiły ogółem około 4000 zł. (na sumę tę złożyły się zwroty kosztów podróży dla autorów referatów i członków Komitetu przybyłych spoza Warszawy).
- b. *Karol Perthées (1739–1815) – kartograf pierwszej Rzeczypospolitej i entomolog*. Konferencja odbyła się w dniu 2 grudnia 2003 r., w Sali Konferencyjnej Muzeum Techniki w Warszawie. Została zorganizowana we współpracy z Wydawnictwem Retro-Art oraz Muzeum Techniki przez KHNiT PAN jako sesja naukowa, połączona z zebraniem plenarnym. Liczba uczestników – około 60 osób, koszty własne Komitetu – jak wyżej. Wygłoszone referaty dotyczyły historii kartografii i wiązały się tematycznie z promocją kolejnego (XIV) tomu serii wydawniczej Komitetu, zatytułowanej „Rozprawy z dziejów nauki i techniki”. Były to referaty następujące: prof. dr hab. Tadeusz Nowak – *O kierunkach rozwoju badań w zakresie historii kartografii polskiej*; prof. dr hab. Jerzy Pawłowski – *Moje spotkanie z Karolem Perthéesem*; prof. dr hab. Ryszard Wołoszyński – *O promowanej książce i Karolu Perthéesie*; dr Henryk Rutkowski przedstawił koreferat – *Biografia naukowa i dorobek Karola Buczka*.
- c. *Wkład Polaków do rozwoju nauki i techniki na Syberii*. Na ten temat odbyły się w Warszawie w Pałacu Staszica dwa posiedzenia (20 października i 15 grudnia 2003 r.). Organizatorem była Komisja Badań nad Historią Syberii; współorganizatorem – Instytut Historii Nauki PAN (wynajem sali, obsługa techniczna). W każdym z tych posiedzeń brało udział około 20 osób, w tym 2 osoby z zagranicy (Białoruś, Rosja). Koszty podróży ponosili uczestnicy. Na pierwszym z posiedzeń przedstawiono dwa referaty: imam Mahmud Taha Żuk – *Muzułmanie polscy i litewscy na studiach w Rosji w latach 1890–1917*; prof. dr hab. Zbigniew J. Wójcik – *Badania przyrodnicze zesłańców 1863 r. na Syberii i ich wpływ na rozwój przyrodnictwa w kraju*. Podczas drugiego posiedzenia zaprezentowano trzy referaty: dr Barbara Jędrychowska – *Nad korespondencją zesłańcą Feliksa Zienkowicza*; dr Jerzy Borowczyk – *Ze studiów nad Franciszkiem Malewskim*; prof. dr hab. Maria M. Blombergowa – *Polacy w Towarzystwie Archeologicznym w Petersburgu*.
- d. Członkowie Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN współuczestniczyli w zorganizowaniu *Jubileuszowego XX Krajowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji*, który odbył się w Poznaniu 26–28 września 2003. Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego był prof. dr

hab. med. Roman Meissner, a prof. dr hab. I. Stasiewicz-Jasiukowa wchodziła w skład Komitetu Honorowego. W trakcie uroczystej sesji otwierającej Zjazd prof. R. Meissner wygłosił referat: *Implikacje odkrycia DNA przed pięćdziesięciu laty*. Prof. R. Meissner był także autorem drugiego referatu: *Paryż lekarzy polskich XVIII wieku*, wygłoszonego na tym Zjeździe. Był ponadto inicjatorem uwieńczonej sukcesem akcji odsłonięcia tablicy pamiątkowej ku czci związanego z Poznaniem wybitnego lekarza i uczonego – Roberta Remaka (1815–1865). Jednym z prelegentów sesji inauguracyjnej poznańskiego Jubileuszowego Zjazdu był prof. dr hab. Roman Duda, który przedstawił referat zatytułowany: *O etosie pracownika nauki*.

III. 1. 2. Inicjatywy Komitetu w działalności upowszechnieniowej i promującej naukę

Najważniejsza rola w realizacji tego kierunku działalności naukowej przypadła Komisjom. Członkowie poszczególnych Komisji brali udział w popularno-naukowych programach telewizyjnych i radiowych, współpracowali z krajowymi i zagranicznymi towarzystwami naukowymi, wygłaszali referaty na zjazdach i kongresach.

Przewodniczący Komisji Historii Techniki – inż. Jerzy Jasiuk uczestniczył w merytorycznym przygotowaniu licznych audycji, poświęconych popularyzacji nauki i techniki, a zwłaszcza ich historii, np.: o polskich wynalazkach z przeszłości i teraźniejszości (program *Kariera* w TV Polonia); o hasłach epoki Oświecenia w Polsce w zakresie rozwoju krajowej wytwórczości (I program Polskiego Radia); o Ignacym Łukasiewiczu i jego wynalazku – lampie naftowej w 150-lecie dokonania tego wynalazku (program 3 TVP); o osiągnięciach polskiego przemysłu w okresie międzywojennego dwudziestolecia (program I Polskiego Radia); o początkach lotnictwa, w szczególności polskiego, z okazji setnej rocznicy pierwszego udanego lotu aparatu cięższego od powietrza (program I Polskiego Radia).

W audycjach popularyzujących naukę brała również udział przewodnicząca Komitetu HNiT PAN – prof. Irena Stasiewicz-Jasiukowa. W programie TVP *Panorama* mówiła o edukacyjnej i naukowej działalności polskich pijarów na przestrzeni wieków. Program został wyemitowany z okazji dziesięciolecia szkoły pijarskiej w Warszawie i rozpoczęcia budowy liceum (prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa wchodzi w skład Komitetu Honorowego budowy). Dla programu I Polskiego Radia nagrała audycję o kształtowaniu się polskiego modelu historii nauki. Audycja ta miała związek z sesją naukową, zatytułowaną: *Profesor Bogdan Suchodolski w stulecie urodzin. Trwałość inspiracji*, która odbyła się w Mądralinie w dniach 28–29 października 2003, zorganizowaną przez Komitet Prognoz "Polska 2000 Plus" przy Prezydium PAN. Prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa była członkiem Komitetu Programowego tej sesji i autorką referatu: *O polskim modelu historii nauki Bogdana Suchodolskiego*.

Z Komitetem Historii Nauki i Techniki PAN współpracuje stale redaktor Polskiego Radia – Krzysztof Michalski, który często uczestniczy w naukowych posiedzeniach i sesjach wyjazdowych Komitetu. Robione w trakcie tych posiedzeń i sesji nagrania są później wykorzystywane jako materiały do radiowych audycji o charakterze popularno-naukowym.

Popularyzacją wiedzy z zakresu historii techniki wojskowej zajmował się prof. dr hab. Tadeusz M. Nowak publikując cykl artykułów na ten temat w czasopiśmie „Pro Memoria”. Prof. T. M. Nowak jest od lat stałym ekspertem w programie telewizyjnym „Wielka Gra”.

Komisja Historii Nauk Społecznych we współpracy ze Związkiem Harcerstwa Polskiego zorganizowała spotkanie pt.: Aleksander Kamiński – badacz, uczony, wychowawca młodzieży (Gdańsk 18 października). Naukowe posiedzenie Komisji odbyło się 15. X. 2003. Referat zatytułowany: *Miejsce książki w nauce staropolskiej* wygłosił prof. Zbigniew Nowak.

Komisja Historii Nauk Ścisłych współpracowała z Polskim Towarzystwem Chemicznym oraz z Grupą Roboczą Historii Chemii, działającą w ramach Federacji Europejskich Towarzystw Chemicznych. Podczas wrześniowego Zjazdu PTCh w Lublinie prof. Roman Mierzecki wygłosił dwa referaty: *Atom starożytny – podzielny? oraz Echa Nagrody Nobla dla Marii Skłodowskiej-Curie w prasie polskiej w 1903 r.* Prof. Mierzecki uczestniczył ponadto w Zjeździe Słowackich i Czeskich Stowarzyszeń Chemicznych w Koszycach (wrzesień 2003), gdzie przedstawił postacie 10 najwybitniejszych chemików polskich do planowanego wydawnictwa zbiorowego na temat historii chemii w Europie Środkowo-Wschodniej. W spotkaniu Grupy Roboczej Historii Chemii Federacji Europejskich Towarzystw Chemicznych, które odbyło się 5. IX. 2003. w Budapeszcie wzięła udział doc. dr hab. Halina Lichocka. Z Uniwersytetem Jagiellońskim i Polskim Towarzystwem Naukowym współpracowała dr Zofia Pawlikowska-Brożek, współredaktorka *Słownika biograficznego matematyków polskich* i autorka około 200 biografów. *Słownik* ukazał się w Tarnobrzegu 2003 r.

Komitet Historii Nauki i Techniki PAN już od lat współpracuje w zakresie upowszechniania nauki z Towarzystwem Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej oraz z Polską Macierzą Szkolną „Polesie” działającymi na Białorusi. Efektem tej współpracy jest m. in. wspólne wydawnictwo seryjne: *Wybitni Polacy Ziemi Lidzkiej*. Na serię składają się tomiki o niewielkiej objętości, pisane w dwóch językach: polskim i białoruskim. Trafiają do szkół Ziemi Grodzieńskiej, Lidzkiej, Nowogródzkiej sięgając aż do Mołodeczna. W listopadzie 2003 r. ukazał się tomik autorstwa Wandy Grębeckiej: *Stanisław Bonifacy Jundziłł (1761–1847)*.

III.1.3. Inicjatywy Komitetu w inspirowaniu działań naukowych – regionalnych i interdyscyplinarnych

Jednym z przykładów tego rodzaju działalności Komitetu jest organizowanie sesji wyjazdowych w różnych, ciekawych z punktu widzenia historii nauki, techniki i kultury miejscach. Sesje te są również ważne dla lokalnych środowisk i odnotowywane w miejscowej prasie oraz rozgłoszeniach radiowych i telewizyjnych. W drugim półroczu 2003 r. zostały rozpoczęte prace przygotowawcze do planowanej w czerwcu sesji wyjazdowej na Polesie Lubelskie, poświęconej historii nauk przyrodniczych, etnografii i historii techniki.

Komisja Historii Nauk Przyrodniczych wraz z jej przewodniczącym – prof. dr hab. Tomaszem Majewskim włączyła się, jako współorganizator, do opracowania programu naukowego sesji, poświęconej 150-tej rocznicy wycieczki naturalistów warszawskich do Ojcowa. Sesja odbędzie się w Ojcowie i Złotym Potoku w czerwcu 2004 r.

Wyniki badań dotyczących historii rozmaitych dyscyplin nauki i techniki były publikowane w wydawanej przez Komitet serii opracowań monograficznych: „Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki”. Kolejny, XIV tom „Rozpraw” ukazał się w grudniu 2003 r. Była to praca zbiorowa pod redakcją prof. Jerzego Pawłowskiego: *Karol Perthées (1739–1815) fizjograf pierwszej Rzeczypospolitej. Życie oraz działalność kartograficzna i entomologiczna*.

Komitet Historii Nauki i Techniki PAN podjął wraz z Wyższą Szkołą Filozoficzno-Pedagogiczną „Ignatianum” inicjatywę opracowania dzieła: *Wkład jezuitów do nauki i kultury w Rzeczypospolitej Obojga Narodów i pod zaborami*. Rezultatem wspólnych działań jest przygotowywana do druku publikacja zbiorowa pod naukową redakcją prof. I. Stasiewicz-Jasiukowej. Autorami tego opracowania są specjaliści różnych dziedzin – w znacznej mierze członkowie Komitetu. Będzie to pierwsza w historiografii polskiej tego typu monografia, ukazująca dorobek jezuitów w przeszłości w różnych dziedzinach nauki i techniki.

III.2. Działalność ekspercka, opinie i konsultacje

Najbardziej aktywnie w tym zakresie działała Komisja Historii Techniki. Przewodniczący tej Komisji – inż. Jerzy Jasiuk opracował liczne opinie dotyczące wartości zabytkowej dawnych obiektów różnego typu. Przedstawił między innymi ekspertyzę na temat możliwości wykorzystania dla potrzeb Muzeum Powstania Warszawskiego zabytkowej hali kotłowni w dawnej elektrowni tramwajowej w Warszawie, zalecając zachowanie jednego z kotłów jako dokumentu świadczącego o pierwotnej funkcji tej hali.

Komisja Historii Nauk Medycznych podjęła, z inicjatywy jej przewodniczącego – prof. dr hab. med. Tadeusza Brzezińskiego, ogólnopolską akcję ankietową, obejmującą wydziały i uczelnie medyczne, zmierzającą do opracowania eksperty-

zy na temat stanu nauczania historii medycyny i farmacji. Ekspertyza ma również uwzględniać ocenę realizowanych w tym zakresie programów nauczania. Wyniki badań ankietowych zostaną zamieszczone w memoriale skierowanym do władz. Posłużą również do opracowania wzorcowych propozycji programowych, określających minimum nauczania historii nauki na kierunkach medycznych.

Halina Lichočka

Instytut Historii Nauki PAN
Warszawa

OBCHODY SETNEJ ROCZNICY PRZYZNANIA NAGRODY NOBLA W DZIEDZINIE FIZYKI MARII SKŁODOWSKIEJ-CURIE, P. CURIE I A. H. BECQUERELOWI

Rok 2003 upłynął dla Polskiego Towarzystwa Chemicznego i Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie pod znakiem obchodów setnej rocznicy przyznania uczonej pierwszej Nagrody Nobla. Nominacji Marii Skłodowskiej-Curie towarzyszyło wiele nieporozumień i niedomówień, a nie wdając się tu zbyt w szczegóły należy powiedzieć, iż początkowo wysunięto do nagrody tylko Piotra Curie i Henri Becquerela, a nazwisko Marii Skłodowskiej dopisano do nominacji nieco później na skutek interwencji Piotra i pewnych dodatkowych okoliczności.

Obchody rocznicy organizowane i współorganizowane przez nasze Muzeum, rozpoczęły się już wiosną, uczestniczyliśmy wtedy w szkolnej sesji naukowej poświęconej dwukrotnej laureatce Nagrody Nobla.

We wrześniu Muzeum zorganizowało wystawę wraz z polskim radiem działającym w Hanowerze – Radiem Flora oraz z Maison Franco-Allemande. Ekspozycja miała miejsce w hanowerskim ratuszu i cieszyła się bardzo dużym powodzeniem. Z naszego Muzeum pojechały oryginalne eksponaty, fotografie a także wykonana przez nas planszowa wystawa w języku niemieckim.

W październiku czynnie uczestniczyliśmy w części francuskich obchodów rocznicy, biorąc udział w sesji naukowej w Instytucie Curie w Paryżu, wygłaszając referat na temat polskich korzeni Marii Skłodowskiej-Curie; to samo wystąpienie powtórzono w Instytucie Polskim.

28 listopada w siedzibie Muzeum otwarto wystawę ukazującą sylwetkę i dokonania Alfreda Nobla, historię powstania fundacji noblowskiej, okoliczności przyznania nagrody Marii Skłodowskiej-Curie w roku 1903 i 1911 oraz sylwetki Ireny i Fryderyka Joliot-Curie, noblistów z 1935 r. Udało nam się sprowadzić ze Sztokholmu oryginalną zastawę, na której serwuje się uroczysty obiad, po raz pierwszy pokazaliśmy znaczek pocztowy wydrukowany w Szwecji w 1911 r. z okazji przyznania uczonej nagrody Nobla z chemii, a także zdjęcia i przedruki z ukazujących się w tym czasie gazet szwedzkich. Warto tu dodać, że niestety nie ma zdjęć wręczenia nagrody Nobla w 1903 r., ponieważ uczeni nie odebrali jej w grudniu